

AGATA DWORZAK

PAŁAC ARCYBISKUPÓW LWOWSKICH PRZY RYNKU WE LWOWIE W CZASACH WAĆŁAWA HIERONIMA SIERAKOWSKIEGO*

Kiedy o trzeciej po południu, 25 października 1780 w jednej z sal pałacu w Obroshynie zmarł arcybiskup lwowski Wacław Hieronim Sierakowski, odchodził „ostatni już zabytek starych polskich prałatów [...] i tego wszystkiego co dawna Polska miała najznakomitszego w XVIII wieku” (Dzieduszycki, *Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego* 299). Słynący ze swego ascetycznego życia, nigdy nie szczęśliwy wydatków na ozdobę świątyń i pałaców w podległych mu diecezjach, co czynił „nie inaczej tylko na pomnożenie chwały Pana Boga, dobrą myślą i szczerą intencją, ale nie na żadne wymyślne zbytki”¹. Liczne inicjatywy budowlane i artystyczne sukcesywnie i znacząco uszczuplały gromadzony latami majątek arcybiskupa, by wspomnieć tylko słynną sprzedaż zabytkowej kolekcji win i sobolowego futra, aby zapłacić artystom za prace przy modernizacji katedry lwowskiej². Toteż w testamencie sporządzonym tydzień przed śmiercią Sierakowski przeznaczył wszystko to, co mu jeszcze zostało, a więc „srebra moje własne kapliczne, garderobiane,

---

Dr AGATA DWORZAK – Uniwersytet Jagielloński, Wydział Historyczny, Instytut Historii Sztuki; e-mail: dworzak.agata@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4424-4969>

*Niniejszy tekst powstał na bazie materiałów gromadzonych do rozprawy poświęconej działalności Wacława Hieronima Sierakowskiego na polu fundacji artystycznych i kolekcjonerstwa.

¹ Na temat ascetycznych praktyk i postów Sierakowskiego pisano w ówczesnej prasie, zob. między innymi *Gazeta Warszawska*, suplement do nr. 98 z 1780 roku, nlb. Cytat z testamentu sporządzonego przez Sierakowskiego 18 października 1780, oryginał przechowywany w Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie [dalej: CPAH-Lw.], 146/50/2486, k. 3r. Testament opublikował Maurycy Dzieduszycki, *Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego* 290-297.

² Barwnie opisał to Franciszek Jaworski, *O szarym Lwowie* 130-131.

stołowe i inne wszystkie jakie tylko być mogą, tudzież kaplicę i garderobę moją, ozdoby i bibliotekę i oranżeryję ogrodu obroszyńskiego własnym moim kosztem nabytą [...] tudzież stado i inne konie moje, krescencye, bydło i pasieki po folwarkach znajdujące się, wszystkie statki i naczynia, karety i powozy” na spieniężenie przez egzekutorów i zaspokojenie swych licznych dłużników³.

Oczywiście największym artystycznym „pomnikiem” arcybiskupa pozostaje kompleksowa aranżacja katedry lwowskiej, którą realizował niemal przez cały czas swej posługi we Lwowie (metropolię objął w roku 1760, a prace w katedrze trwały w latach 1765-1780). Niewiele mniejszym uznaniem musiała się jednak cieszyć wśród współczesnych troska Sierakowskiego o rezydencje arcybiskupie, bowiem tylko te trzy fundacje (przebudowa katedry oraz pałaców w Obroszynie i Dunajowie) zostały wyszczególnione w inskrypcji zdobiącej portret Wacława Hieronima zawieszony niegdyś w galerii lwowskich arcybiskupów w pałacu obroszyńskim⁴.

Ordynariusze lwowscy posiadali w swych dobrach trzy rezydencje. Najstarszą był pałac przy lwowskim Rynku, pełniący *de jure* rolę głównej siedziby arcybiskupów. Jednak w czasach Sierakowskiego *de facto* głównym miejscem pobytu hierarchy pozostawał najmłodszy, letni pałac w Obroszynie⁵. Oddalony o około 70 km na południowy wschód od stolicy Dunajów, znajdował się przez większość czasu poza obiegiem dworu arcybiskupiego ze względu na swoje peryferyjne położenie⁶. W powyższym układzie siedzib arcybiskupów lwowskich można widzieć przełożenie schematu świeckiego, w którym przedstawiciele magnaterii dysponowali czasem

³ CPAH-Lw. 146/50/2486, k. 3r-3v; Dzieduszycki, *Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego* 293; Dzieduszycki, *Kościół katedralny lwowski* 56; Petrus 144.

⁴ „Cathedrali conspicuam decoris formam dedit, eamque consecravit. Dunajowiciae residentiam cum suis aedificiis restauravit, Obroszyni palatium in parte ampliavit”, pełną inskrypcję niezachowanego do dziś portretu przepisał Dzieduszycki, *Żywot Wacława Hieronima Sierakowskiego* 301.

⁵ Najmłodszą rezydencją arcybiskupów lwowskich był pałac w Obroszynie, choć same dobra w posiadaniu metropolitów pozostawały już od czasów arcybiskupa Grzegorza z Sanoka. Dopiero arcybiskup Jan Skarbek, niechętny długiej drodze do Dunajowa, ufundował nową letnią rezydencję właśnie w Obroszynie. Projekt Stanisław Łoza połączył z Józefem II Fontaną i sytuował w roku 1730 (Łoza 80; *Pamyatniki* 182; Aftanazy 377; za nim: Chajko 72-73). Wykończeniem i urządzeniem pałacu zajął się następca Skarbka, arcybiskup Mikołaj Wyżycki, on także zaaranżował kaplicę pałacową. Kolejne prace prowadzono na zlecenie arcybiskupa Sierakowskiego, kiedy wnętrza „mozaikowano” i założono słynną oranżeryję z egzotycznymi roślinami (Aftanazy 380-381; Chajko 73).

⁶ Chronologicznie druga rezydencja arcybiskupów lwowskich znajdowała się w Dunajowie. Dobra dunajowskie stanowiły jeden z czterech głównych kluczy dóbr stołowych arcybiskupów lwowskich obok Kąkolnik, Kozłowa i Obroszyna. Przypuszcza się, że na mocy dekretu Władysława Jagiełły w ich władaniu pozostawały od około 1387 roku. Murowany zamek arcybiskupi łączony jest z fundacją arcybiskupa Grzegorza z Sanoka w drugiej połowie XV wieku. Przed rokiem 1731 arcybiskup Jan Skarbek przebudował zamek na pałac i rozszerzył go. Dostyć szybko jednak uległ on zaniedbaniu, skoro rezydujący tam stale podczas zarazy arcybiskup Sierakowski w latach 1768-1772 określił go mianem „collapsa”, „desolata”, „vetus” czy „incommoda” (Długosz 84; Zaucha 188).

bardzo rozbudowaną siecią rezydencji opartą na osi głównych siedzib: miejskiej, podmiejskiej i rekreacyjnej. Wszystkie siedziby wraz z dobrami stołowymi pozostawały w posiadaniu kolejnych arcybiskupów. W momencie śmierci ordynariusza kapituła lwowska na zwoływanym niezwłocznie posiedzeniu wybierała administratora i obejmowała w zarząd dobra arcybiskupie oraz seminarium. Odpowiadała wówczas również za stan zachowania i remonty rezydencji arcybiskupich (Szurek, *Kapituła łacińska* 22-23).

Słynący ze skrupulatności i doskonałej organizacji arcybiskup Sierakowski niecałe pół roku przed śmiercią zlecił swemu oficjałowi ks. Łukaszowi Sebastianowi Godurowskiemu sporządzenie opisu pałacu przy Rynku lwowskim⁷. Z całą pewnością nakazał przy tym ze szczególną pieczołowitością odnotować obrazy w pokojach rezydencji, skądinąd wiadomo bowiem, że Sierakowski spośród wszystkich sztuk cenił najwyżej właśnie malarstwo. Niepublikowany dotychczas opis został sporządzony 28 maja 1780 i stanowi podstawowe źródło do próby zrekonstruowania wyglądu pałacu lwowskiego w czasach arcybiskupa Wacława Hieronima Sierakowskiego⁸. Należy jednak od razu zaznaczyć, że w związku z brakiem precyzyjnych pomiarów i rzutów kamienicy przy Rynku lwowskim pochodzących z epoki oraz z nie do końca jasnym schematem kolejności opisywanych pokoi przyjętym przez ks. Godurowskiego, nie jest możliwe stworzenie hipotetycznych planów poszczególnych pięter. Pozostaje więc możliwie jak najdokładniej przytoczyć opisywane pomieszczenia. Wygląd fasady kamienicy arcybiskupiej w pierwszej połowie XIX wieku prezentuje akwarela Alojzego Wondraszki przechowywana we Lwowskim Muzeum Historycznym. Stanowi ona, obok opisu z czasów Sierakowskiego, jedyne źródło ikonograficzne ukazujące zabytek przed przebudowami w XIX i XX wieku. Pewną pomocą są także plany przebudowy i remontu wnętrza kamienicy z drugiej połowy XIX wieku, choć należy mieć w pamięci, że ilustrują kolejne już etapy przekształceń kamienicy.

Historia pałacu przy Rynku nr 9 sięga swoją metryką średniowiecza. W roku 1376 książę Władysław Opolczyk podarował plac wraz z niewielkim domem arcybiskupowi Mateuszowi. Następnie pomieszkiwał w nim wielki książę litewski Bolesław Świdrygiełło, a ponownej donacji arcybiskupowi Janowi Rzeszowskiemu dokonał król Władysław Jagiełło w roku 1430⁹. Nowożytny pałac został wzniesiony

⁷ Na temat ks. Godurowskiego zob. Zacharyasiewicz 103.

⁸ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego Arcybiskupa Lwowskiego w Rynku Miasta Lwowa stojącego, tudzież y obrazów w pokojach tegoż pałacu, z osobna w każdym pokoiu specyfikowanych, 28 Maja 1780 uczynione*. Sierakowski własnoręcznie podpisał dokument 24 października 1780, a więc dzień przed śmiercią.

⁹ Schneider 172, 175; Kunasiewicz (58, 67-68) z wymienieniem dokumentu Jagiełły przechowywanym w archiwum kapitulnym; Piotrowski 134-135; Orłowicz 49; Charewiczowa 26; Kaczorowski 177-178.

z inicjatywy i własnych funduszy arcybiskupa Stanisława Grochowskiego w 1634 roku¹⁰, o czym niegdyś zaświadczała tablica fundacyjna nad głównym portalem¹¹. Był to typowy dla Lwowa tego czasu pałac szlachecki w formie dwupiętrowej kamienicy, znajdujący się we wschodniej pierzei Rynku, wzniesiony przez lwowskiego budowniczego Jana Pokorowicza¹². Zapisał się w historii jako rezydencja przyjeżdżających do stolicy województwa ruskiego monarchów – w roku 1621 jeszcze w starym pałacu urzędował Zygmunt III Waza¹³, już w nowym często bywał król Władysław, w latach 1649, 1655 i 1656 zatrzymywał się król Jan Kazimierz¹⁴, w 1678 roku mieszkał tu król Jan III Sobieski (podczas remontu własnego, sąsiedniego pałacu – tzw. Kamienicy Królewskiej czyli Kamienicy Korniaktowskiej), a 10 listopada 1673 w „pokoju porcelanowym” zmarł król Michał Korybut Wiśniowiecki. Na pamiątkę tego wydarzenia do roku 1939 nad wejściem znajdowała się marmurowa tablica¹⁵. Wnętrza pałacu stały się także sceną ostatniego pożegnania monarchy, bowiem „ciało króla w żałobnej trumnie złożone w pierwszym pokoju arcybiskupiego pałacu, gdzie za życia mieszkał [...] przez kilka dni wystawione było” (Kunasiewicz 74).

W drugiej połowie XVIII wieku pałac przy Rynku nr 9 przeszedł dwa poważniejsze remonty. Pierwszy został podjęty przez kapitułę katedralną podczas „sedevacancji” po nominacie Dembińskim, ponieważ uznano, że kamienica jest zrujnowana. W sierpniu 1757 roku kanonik Szczepan Mikulski, będący podówczas prokuratorem kapituły, zlecił wizję stanu kamienicy lwowskiemu architektowi Bernardowi Meretynowi. Po przeprowadzeniu oględzin Meretyn przygotował dla kapituły

---

¹⁰ Dzieduszycki, *Żywot Waclawa Hieronima Sierakowskiego* 113-114; Piotrowski 134; Vuytsyk 32. W literaturze pojawia się także błędna data budowy pałacu jako 1630, najprawdopodobniej za przyczyną informacji zawartej w *Encyklopedii Schneidera* (176), którą następnie powtórzył Orłowicz 49 i Medyński 87.

¹¹ „D.O.M. Stanslaus a Grochowce Grochowski, Dei et Aostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Leopol. Abbas Sieciechoviensis domum Archiepiscopalem in ruinas pronam a fundamentis demolitus est et Palatium hoc vix dum Archiepiscopatu iniciatus, nullo de bonis Ecclesiae Leopoliensis subsidio in eam fabricam adscito, sed propriis impensis sumptuque et opera longe amplissimo erexit, erectumque Ecclesiae Leopoliensi, tamquam sponase aeternum consecravit. Anno Dni. 1634”, tablica odpisana w: Sz. Starowolski, „Monumenta Sarmatarum, viam universae carnis ingressorum”, *Dodatek Tygodniowy do Gazety Lwowskiej*, nr 18, 1858, 82; Dzieduszycki, *Żywot Waclawa Hieronima Sierakowskiego* 113-114; Kunasiewicz 69.

¹² Vuytsyk 32. Jan Pokorowicz, notowany w księgach cechowych w latach 1613-1685, był synem działającego we Lwowie włoskiego muratora Adama de Larto z Burmio, znanego w cechu budowniczych jako Adam Pokora (zm. 1638), zob. Łoziński 78-80. Na temat Adama również Kowalczuk 30-31.

¹³ Jaworski, *Królowie polscy* 56; Kaczorowski 178.

¹⁴ Jaworski, *Królowie polscy* 71-73, 78-79, 86; Orłowicz 49.

¹⁵ Dzieduszycki, *Żywot Waclawa Hieronima Sierakowskiego* 114; Kunasiewicz 75; Jaworski, *Królowie polscy* 93, 96-97, 101; Piotrowski 134-135; Orłowicz 49-50; Medyński 87; Charewiczowa 26; Kaczorowski 178.

szczególony opis stanu pałacu, kosztorysy i plany remontu, a także przygotował stosowny kontrakt z kapitułą na wykonanie niezbędnego remontu¹⁶. Z tego czasu pochodzą najpewniej sztukaterie rocaille'owe nad oknami i herb w szczycie fasady, znane akwareli Wondraszki. Wybór Meretyna do tego zlecenia nie dziwi. Kanonik Mikulski był znanym miłośnikiem sztuki nieszczędzącym środków na swe własne fundacje, a w momencie podjęcia remontu pałacu arcybiskupiego Meretyn właśnie kończył dla niego budować i wyposażać wraz z Johannem Georgiem Pinslem kościół parafialny w Hodowicy, gdzie ten był prałatem¹⁷. Przeniesienie kontaktów na linii fundator–wykonawca na płaszczyznę zleceń kapituły było naturalne. Przebudowa pałacu arcybiskupiego na Rynku nr 9 jest więc nieznaną wcześniej realizacją czeskiego architekta, która stanowi kolejną cegiełkę w budowaniu jego bogatego *oeuvre*.

Drugi remont został przeprowadzony zapewne już z inicjatywy samego Sierakowskiego i przez niego finansowany. Dotyczył wykonania przez Stanisława Stroińskiego iluzjonistycznej polichromii wnętrza jego sypialni na drugim piętrze, nie sposób jednak powiedzieć, w której dekadzie mógł mieć miejsce. Arcybiskup wzbogacał również wystrój swego pałacu poprzez zamawianie u szeregu malarzy obrazów o szerokiej tematyce. Dla Sierakowskiego pracowali wówczas artyści związani z jego innymi inicjatywami artystycznymi, jak Stanisław Stroiński i Antonio Tavellio (Tavelli), ale także ci cieszący się ogólnopolską sławą – Szymon Czechowicz czy Augustyn Mirys¹⁸. Część anonimowych obrazów była z pewnością kupowana przez pośredników hierarchy w różnych ośrodkach.

¹⁶ CPAH-Lw., 197/2/1296, *Acta Reverendissimi Capituli* 361. W aktach kapituły nie zachował się niestety odpis tych materiałów, sekretarz kapituły odnotował jedynie zwięzłe podjęte kroki.

¹⁷ Szczepan Mikulski był proboszczem w Nawarii, Hodowicy, Łopatynie i Busku. W przypadku Nawarii był fundatorem wyposażenia i wystroju świątyni, a sam kościół został wzniesiony przez Bernarda Meretyna z fundacji chorążego przemyskiego Marcina Wieniawskiego, a dokańczany przez jego syna Rocha, stolnika przemyskiego. Kościoły w Hodowicy i w Busku wznosił z własnej inicjatywy. Jego wkład w kościół w Łopatynie był niewielki wobec sprzeciwu fundatorki świątyni Salomei z Kątskich Chołoniewskiej. Na temat Szczepana Mikulskiego zob. Szurek, *Ks. Szczepan Mikulski*; Krasny 119-128; Dworzak, *Polejowscy* 98, 341-342, 344-346, 395; Betlej, Dworzak, „Kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Busku” 29-151; Betlej, Dworzak, „Kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja w Łopatynie” 213-350.

¹⁸ Głównym źródłem informacji na temat Stanisława Stroińskiego pozostaje nadal jego przedwojenna monografia malarza (Hornung), uzupełniona o nowe informacje – „Stroiński Stanisław”. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej* 263; Dworzak, *Lwowskie środowisko artystyczne* 41-46, 423-430. Antonio Tavellio nie doczekał się dotychczas monografii, na jego temat – oprócz hasła Batowskiego – zob. „Tavellio Antonio”. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej* 275; Dworzak, *Polejowscy* 346. Ostatnim podsumowaniem badań na temat twórczości Szymona Czechowicza są artykuły Zbigniewa Michalczyka w katalogu wystawy malarza w Muzeum Narodowym w Krakowie, zob. *Geniusz baroku. Szymon Czechowicz 1689-1775*. Na temat Mirysa zob. ostatnio Niemira 141-160.

Swoją funkcję pałac przy Rynku pełnił do roku 1844, kiedy z inicjatywy arcybiskupa Franza de Paula Pištka został zbudowany na „Strzelczej Górze” przy ul. Czarnieckiego 32 nowy, klasycystyczny pałac. Kamienica przy Rynku została wówczas oddana na seminarium duchowne i przebudowana (nadbudowano trzecie piętro)¹⁹ (il. 1). Już w roku 1850 wybuchł w kamienicy pożar kominów powodując pewne szkody²⁰, a w 1854 roku wniesiono do urzędu budowlanego prośbę o zgodę na przemurowanie portalu²¹. Kolejny poważny remont był prowadzony od lutego 1872 roku. Architekt lwowski Wincenty Rawski starszy przygotował projekt podwyższenia drugiego pietra kamienicy od strony ul. Blacharskiej z wysokości 8 do 10 stóp, zmianę pokrycia dachu z gontu na blachę ognioodporną, wymianę okien oraz odrestaurowanie fasady od strony Rynku²² (il. 2). Przygotował także projekt techniczny remontu popękanych elewacji oficyn²³. Jednocześnie rozpoczęto adaptację frontowej części budynku na potrzeby handlowe. Rawski przygotował w marcu projekty przebudowy sieni od strony Rynku, celem stworzenia pomieszczeń dla apteki w bramie i osobnego pomieszczenia handlowego w sieni²⁴ (il. 3). Po wyprowadzce seminarium duchownego z pałacu do innego budynku, został on przeznaczony na kamienicę czynszową, a w przyziemiu znajdowały się składy towarów (Piotrowski 135; Orłowicz 50). Trzy z czterech okien w przyziemiu przebito i zamieniono na drzwi wejściowe do sklepów²⁵. Po zakończeniu prac w kamienicy w 1874 roku od strony ul. Blacharskiej znalazła swoją siedzibę Fundacja Seminarium Małego Arcybiskupiego obrządku łacińskiego. Z jego inicjatywy w 1888 roku przeprowadzono w kamienicy remont toalet według projektu architekta Jana Lewińskiego, z wprowadzeniem nowoczesnych wodociągów i kanalizacji z toaletami w systemie „Mouras’a”²⁶ (il. 4). Kolejne prace we wnętrzu prowadzono w roku 1914, kiedy według

¹⁹ Piotrowski 134-135; *Pamiętniki* 48; Kaczorowski 178. Kamienice arcybiskupie znacząco zdezastrowano po roku 1939.

²⁰ Archiwum Obwodu Lwowskiego we Lwowie [dalej: DALO], 2/2/3653, k. 2r-3r, zawiadomienie o wybuchu pożaru kominów w nieruchomości pod nr. 198, Lwów, 24 stycznia 1850.

²¹ DALO, 2/2/3653, k. 4r, pismo w sprawie budowy portalu w kamienicy, Lwów, 4 kwietnia 1854.

²² DALO, 2/2/3653, k. 14r, pismo nadzorca budynku Andrzeja Niementowskiego do Magistratu Miasta Lwowa, Lwów, 19(?) lutego 1872. Zachowane plany Rawskiego k. 15r.

²³ DALO, 2/2/3653, k. 19r, pismo nadzorca budynku Andrzeja Niementowskiego do Magistratu Miasta Lwowa, Lwów, 28 lutego 1872.

²⁴ DALO, 2/2/3653, k. 20r, pismo nadzorca budynku Andrzeja Niementowskiego do Magistratu Miasta Lwowa, Lwów, 3 maja 1872. Zachowane plany Rawskiego k. 22v.

²⁵ Najprawdopodobniej po 1945 roku na powrót przebudowano je likwidując wejścia i przywracając okna.

²⁶ DALO, 2/2/3653, k. 32r, pismo w sprawie rekonstrukcji toalet, Lwów, 6 lipca 1888. Zachowane plany Lewińskiego k. 42r, 43r-43v.

projektu budowniczego Michała Kustanowicza obniżono posadzkę w pomieszczeniach od strony Rynku²⁷ (il. 5-8).

Liczne remonty i przebudowy dawnego pałacu arcybiskupiego doprowadziły do problemów ze statyką budynku, które próbowano rozwiązać w 1923 roku, kiedy powołano specjalną komisję składającą się z rektora Fundacji Seminarium Małego ks. Jana Dihma oraz architekta Jana Sas-Zubrzyckiego, pełniącego rolę doradcy technicznego ze strony Fundacji. Komisja zaleciła kompleksowy remont całej budowli, który jednak nie doszedł do skutku²⁸. Stan kamienicy faktycznie musiał być zły, skoro w 1927 roku z fasady od strony Rynku odpadał obficie tynk i pojawiły się spękania, rysy oraz wybrzuszenia²⁹. W latach 1928-1933 prowadzono remont obejmujący między innymi przebitec nowego wejścia do piwnic, wykonanie nowych schodów tamże, a następnie, od roku 1934 toczono przez kilka lat spór o bezprawne – zdaniem Magistratu – umieszczenie na parterze kamienicy szpecących sztyldów nad masarnią Kazimierza Linttnera³⁰ i sklepem spożywczym Marii Dworzak. W toku sprawy nakazano wymianę ich na odpowiadające estetyce zabudowy wokół Rynku³¹. Latem 1934 roku Kazimierz Linttner przedstawił Urzędowi do zatwierdzenia projekt nowych sztyldów zamówiony u architekta Ludwika Raucha³² (il. 9),

²⁷ DALO, 2/2/3653, k. 44r-44v, Michał Kustanowicz, plan obniżenia podłogi w sklepie frontowym, Lwów, 27 kwietnia 1914. Zachował się jeszcze jeden projekt, k. 45r-45v, zatytułowany „Plan adaptacyjny na wyburzenie ściany murowanej oraz obniżenie posadzki w realn. Rynek I. org. 9, kons. 178 we Lwowie” (il. 6). Zgodę na wykonanie remontu wydało 1 kwietnia 1914 oraz 27 kwietnia 1914 Grono ck Konserwatorów Galicji Wschodniej, zob. k. 53r-53v, 60r, natomiast Magistrat Miasta Lwowa wydał zgodę 21 kwietnia 1914, zob. k. 54r. Firma Michała i Tadeusza Kustanowiczów w 1935 roku przeprowadziła skanalizowanie i połączenie rynien deszczowych z kanałem miejskim budynku pod nr. 9, zob. DALO, 2/2/3653, k. 92r, pismo firmy M. i. T. Kustanowicz do Urzędu Nadzoru Budowlanego, 25 marca 1935 (il. 7-8).

²⁸ DALO, 2/2/3653, k. 62Ar-62Bv, pismo rektora ks. Jana Dihma do Magistratu Miasta Lwowa, 8 sierpnia 1925.

²⁹ DALO, 2/2/3653, k. 65r, *Przypomnienie dla Wydziału III Magistratu*, Lwów, 23 marca 1927; k. 66r, pismo Magistratu do Kapituły, Lwów, 30 marca 1927.

³⁰ Linttnerowie przez długi czas prowadzili swoją masarnię w dawnym pałacu arcybiskupim, na sztyldach widać imiona kolejnych właścicieli – Józefa i Kazimierza. W czasach Kazimierza oficjalna nazwa firmy brzmiała: Lwowska wytwórnia wędlin oraz wyrab mięsa wszelakiego rodzaju Kazimierz Linttner, Lwów, Rynek 9. Wiadomo, że witrynę sklepu Kazimierza Linttnera zdemolowano 16 kwietnia 1936 podczas zamieszek wywołanych przez bezrobotnych, jakie wybuchły w mieście po pogrzebie Władysława Kozaka; na ten temat zob. Biedrzycka 786, 788-789.

³¹ Korespondencja na kartach DALO, 2/2/3653, k. 76r-76v, pismo Urzędu Nadzoru Budowlanego do zarządcy budynku Antoniego Pelczarskiego, 7 lutego 1934; k. 77r-77v, pismo Urzędu Nadzoru Budowlanego do zarządcy budynku Antoniego Pelczarskiego, 12 lutego 1934; k. 79r, pismo Antoniego Pelczarskiego do Urzędu Nadzoru Budowlanego 17 marca 1934 (zawiadamiający o braku współpracy ze strony Linttnera).

³² DALO, 2/2/3653, k. 84r, pismo Kazimierza Linttnera do Urzędu Nadzoru Budowlanego, 23 lipca 1934, projekt k. 105r,

natomiast Maria Dworzak dopiero wiosną 1936 roku³³ (il. 10). Wygląd fasady od strony Rynku z tego czasu znany jest z licznych fotografii (il. 11-13). Po roku 1945 były pałac arcybiskupów lwowskich był kilkakrotnie przebudowywany, między innymi na siedzibę Młodzieżowej Obwodowej Biblioteki Państwowej, która mieści się w nim do dzisiaj³⁴. Przekształcono także parter, przemurowując międzywojenne witryny na okna w kamiennych obramieniach.

Wygląd i układ funkcjonalny pałacu arcybiskupów lwowskich za czasów Sierakowskiego można spróbować zrekonstruować na podstawie opisów i wspomnianej wcześniej akwareli Wondraszki przedstawiającej jego fasadę (il. 12). Jak cała zabudowa na Rynku, kamienica arcybiskupia była dwupiętrowa, co wynikało z lwowskich przepisów budowlanych. Składała się z dwóch, trójosiowych części, przedzielonych pilastrem doryckim w wielkim porządku, posadowionym na cokole wysokości przyziemia. Niesymetrycznie umieszczona arkadowa brama wejściowa zajmowała dwie osie po prawej stronie kamienicy. Otwór ujęty był prostym w formie portalem z kolumnami doryckimi podtrzymującymi imposty z pełnego belkowania, pomiędzy którymi znajdowała się czarnomarmurowa³⁵ tablica fundacyjna w profilowanej, ornamentalnej ramie³⁶ (il. 16). Całość portalu zamykały trapezoidalne listwy zwieńczone kwiatonem. Wszystkie otwory okienne otrzymały kamienne uszakowe obramienia, z tym że w przyziemiu nie miały ozdób, a w dwóch kondygnacjach dekorowane były dodatkowo stiukowymi rocaille'ami („nad każdym oknem gipsatura w muszli robiona”³⁷). Kamienicę wieńczyło belkowanie, wyłamane na osi głównej podpory w motyw zegarowy, tworząc przestrzeń na „gipsaturę”. W rocaille'owym kartuszu znajdowało się *Oko Opatrzności Bożej*, całość przykrywał kapelusz kardynalski z chwostami, po bokach widniały skrzyżowane infuła i pastorał. Półkolisty wyłamanie flankowała zaś attyka, czyli „przymurki, na których stało wazonów w muszli robionych 4”³⁸.

Najprawdopodobniej widoczne na akwareli Wondraszki dwa skrajne pilasty doryckie na narożach fasady zostały przez niego dodane, bowiem uważny ogląd elewacji pałacu na przedwojennych fotografiach oraz obecnego jego wyglądu pokazuje,

³³ DALO, 2/2/3653, k. 102r, pismo Marii Dworzak do Urzędu Nadzoru Budowlanego, 22 kwietnia 1936. W odpowiedzi Urząd Nadzoru Budowlanego wystosował pismo, szczegółowo określając wielkość, kolor i sposób mocowania napisu (k. 103r, pismo Urzędu Nadzoru Budowlanego do Marii Dworzak, 12 sierpnia 1936). Projekt k. 108r. Jak widać na odwrociu projektu, pierwotnie planowano napis „Sklep spożywczy Marja Dworzak”, zamieniono go później na samo nazwisko właścicielki.

³⁴ Z czasów współczesnych znany jest rzut przyziemi opublikowany w *Pamiętniki* 48 (il. 15).

³⁵ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego...*, k. 2r.

³⁶ Według Schneidera została roztrząskana podczas remontu kamienicy w 1844 roku, zob. Schneider 176.

³⁷ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego...*, k. 2r.

³⁸ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego...*, k. 2r.

że nie ma na nie wystarczającej ilości miejsca. Choć należy też zaznaczyć, że opis z 1780 roku mówi wyraźnie, iż „facyata tego pałacu z Rynku w pilastry robiona”³⁹, a więc mogły tam być, tylko znacznie węższe niż na akwareli.

Pałac zajmował całą głębokość działki i miał wewnętrzny dziedziniec z gankiem na pierwszym piętrze (il. 17-18). Można podzielić go na zasadnicze dwie części, przednią od strony Rynku i tylną od strony ul. Blacharskiej, które połączone były wąskimi traktami zajmującymi boki dziedzińca, co dobrze widać na planach katastralnych z końca XVIII i pierwszej połowy XIX wieku, a także na planach przebudów z drugiej połowy XIX wieku i współczesnym rzucie budynku.

Tylna elewacja była również dwukondygnacyjna, „cała w pilastry robiona, w pół cyrkułu brama z kamienia kuta, w pierwszym piętrze pałacu od ulicy okien pięć, w drugim piętrze okien pięć, w tych wszystkich angary z kamienia, nad dwoma oknami średnimi gipsatura w muszle. Ta facjata kończy się w tryanguł w gzyms robiony w którym sgrafito malowana Opatrzność Boska”⁴⁰.

Według Antoniego Schneidra we wnętrzu pałacu znajdowało się 68 pokoi oraz dwa duże salony (Schneider 176)⁴¹. Informacji tej nie sposób zweryfikować w źródłach, choć wydaje się ona znacznie przesadzona, nie odpowiada też opisowi z 1780 roku. Według źródła z czasów Sierakowskiego „za bramą od Rynku znajdowała się sień, w której w połowie po lewej stronie mieścił się sklepiony skarbiec”, z dwoma zakratowanymi oknami wychodzącymi na Rynek. W nim ustawione były dwa stoliki marmurowe przysłane z Kąkolnik, ale bez nóg, i „krzesło stare, skórą czerwoną obite”⁴². Wnętrze zdobiło dziewięć obrazów: dwie martwe natury („Frukta z gronami i harbuzami przerzniętymi”)⁴³, trzyłokciowy obraz *Wizji św. Stanisława Kostki*⁴⁴, trzy supraporty z pokoju sypialnego, „na których miejsce inne są malowane” z przedstawieniami: *Jakuba walczącego z Aniołem*, *Snu Jakuba* i *Jezusa w Ogrójcu*. Oprócz tego „Lanszaftów parzystych 2, na których wyrażone polowania”, a ostatni, dziewiąty obraz był autorstwa malarza Antonia Tavellia i przedstawiał *Św. Franciszka Salezego oblekającego w habit św. Joannę*⁴⁵.

Naprzeciw skarbcza znajdowały się kamienne schody „do pokojów”, pod nimi zamykany składzik na drewno. Idąc sienią w głąb parteru, ku dziedzińcowi, mijało się po lewej stronie sklepioną spiżarnię z oknem na dziedziniec. Wąskie trakty po

³⁹ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego...*, k. 2r.

⁴⁰ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego...*, k. 3r.

⁴¹ Informacja ta na trwałe weszła do literatury przedmiotu, zob. Piotrowski 134.

⁴² CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego...*, k. 19v.

⁴³ Oba obrazy na płótnie, określone jako „parzyste”, miały wymiary wys. 130 cm i szer. 90 cm.

⁴⁴ Obraz sztalugowy miał wymiary wys. 225 cm i szer. 145 cm.

⁴⁵ Obraz „poprzeczny” Tavellia malowany na płótnie miał wymiary: wys. 140 cm i szer. 215 cm. CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego...*, k. 19r.

bokach dziedzińca zajmował szereg sionek i stancji ogrzewanych piecami, z jednej z nich znajdującej się po lewej stronie było zejście do piwnic, z kolejnej schody na pierwsze piętro. Dalej w głąb dziedzińca, na tyłach pałacu znajdowała się kuchnia i piekarnia oraz toaleta z zakratowanym oknem wychodzącym na ul. Blacharską. Naprzeciw, przy tylnej bramie wjazdowej usytuowano stajnię⁴⁶.

Na pierwszym piętrze pałacu znajdowały się pokoje reprezentacyjne, tzw. letnie i zimowe. Od frontu, po prawej stronie kamienne schody z parteru prowadziły do sieni mającej dwa duże okna wychodzące na Rynek i długi korytarz, pokoje były zgrupowane po lewej stronie. Z sieni można było także wejść na ganek wewnętrznego dziedzińca, w niej mieściły się również przepierzenia drewniane na „sprzęty kredensowe” i drewno na opał.

Do wszystkich głównych pomieszczeń na piętrze prowadziły podwójne, dębowe drzwi z zamkami francuskimi. Były one lakierowane na biało z ościeżem z listewek „pod poler wyzłoconymi”.

Bezpośrednio z sieni wchodziło się do pierwszego pokoju, który był pomieszczeniem wąskim, prawdopodobnie niezbyt głębokim (nie sięgał dziedzińca), skoro mieścił tylko jedno duże, czterodzielne okno (wychodzące na Rynek). Posadzka była drewniana, sosnowa „w kwadrat”, a sufit „gipsowy na trzcinię z gzymsem na około”. Ogrzewanie zapewniał piec „na dnie perlowym pod flader”, a ściany obite były zgrzebnym płótnem. W kącie stał zielony kredens z posrebrzonym gzymsem wieńczącym i listewkami. Pokój ten był przechodni, miał troje drzwi i prowadził zarówno do pokoiów letnich, jak i do pokoiów zimowych.

W całym pokoju pierwszym rozwieszono były 64 obrazy, w większości o tematyce rodzajowej. Nad drzwiami znajdowały się trzy supraporty autorstwa Stanisława Stroińskiego („Landszaft poprzeczny reprezentujący wazon na dywanie z kwiatami i różne frukta”, nad wejściem do pokoiów zimowych „Wilk z baranem uciekający, którego psy ścigają”, nad wejściem do pokoiów letnich „Landszaft z dzikiem ściganym przez psy”)⁴⁷. Kolejne 44 płótna określone jako „sztuki włoskiej”, prezentowały szeroką tematykę rodzajową („Pasący bydło pastuszek”, „Pojenie bydła przy fontannie przez pastuszków”, „Dwóch mężczyzn z kieliszkami przy Beczce”), marynistyczną (między innymi „Kilka okrętów na morzu”, „Okręt Wielki z armatami na morzu”, był także komplet dwóch podwójnych obrazów „jednej miary i ręki wyobrażających ludzi nad brzegiem morza bawiących się”, rybaków łowiących ryby wędkami i sieciami oraz dwa przedstawiające „widok na miasto na skale w perspektywie z wieżą okrągłą na morzu około której okręty i ludzie” rozładowujący towary

⁴⁶ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 2r-3r.

⁴⁷ Znający ten opis pałacu Zbigniew Hornung wyliczył jedynie w przypisie obrazy namalowane przez Stroińskiego, zob. Hornung 26, przyp. 4. Obrazy miały szerokość: pierwszy 240 cm, drugi i trzeci po 150 cm.

ze statków), martwą naturę („Frukta w koszykach dwóch i mała kwiatek wająca”, „Kwiaty różne w wazonie”) czy malarstwo pejzażowe („Miasto nad morzem przy skale”). Wśród płócien obecna była także tematyka batalistyczna reprezentowana przez „Dwa lanszafty jednej miary Wojnę Niemiecką z Turkami reprezentujące” oraz jeden obraz mitologiczny przedstawiający *Sybillę*⁴⁸. Pomimo podkreślenia ich włoskiego autorstwa, repertuar tematyczny odpowiadał typowemu i niezwykle popularnemu w tym czasie malarstwu holenderskiemu. W większości były to obrazy średnich rozmiarów, 12 z nich miało dwa lub dwa i ćwierć łokcia (około 120-140 cm), a aż 32 niewiele ponad jeden łokieć (około 60-80 cm). Dominowały obrazy o kształcie poziomego prostokąta.

Wśród obrazów znalazły się i płótna o tematyce religijnej. „Obrazy parzyste” czyli komplet dwóch obrazów z wyobrażeniem *Wniebowzięcia Matki Boskiej* oraz *Matki Boskiej ze śpiącym Dzieciątkiem na rękach*. Wisiał także obraz „Charitatis Romanae”, na którym „zgłodniałego w więzieniu Ojca córka własnymi piersiami posila” (ten miał aż 1,5 m wysokości i białe ramy). Dwa obrazy przedstawiały Świętą Rodzinę: pierwszy *Matkę Boską z Dzieciątkiem w otoczeniu św. Anny, Józefa, Jana i aniołów*, drugi *Najświętszą Pannę usypiającą Jezusa w towarzystwie św. Józefa*. Kolejne dwa ukazały: *Pokłon Trzech Króli* oraz *Trójcę Świętą*. Pięć obrazów wyobrażało apostołów: pierwszy św. Andrzeja (ten był stary i poprzecierany), dwa malowane na desce – *Św. Filipa apostoła chrzczącego księcia murzyńskiego* (w rzeczywistości chodzi o św. Filipa Diakona i jego misję chrystianizacyjną w Etiopii) oraz *Św. Jakuba przebitego włócznią*. Był też wizerunek św. Franciszka a Paulo. Kolejne religijne płótna w tym pokoju to dwa obrazy „parzyste, sztuki włoskiej, jeden S. Pawła Pustelnika klęczącego z rozciągniętymi rękami pod skałą w ramach wyznaczonych, drugi S. Józefa ręki P. Czechowicza w ramach białych”⁴⁹.

Ostatnie cztery obrazy zawieszzone w pierwszym pokoju były interesujące ze względu na ikonografię. Pierwszy, autorstwa Antonia Tavellia, przedstawiał „Króla siedzącego przy stole z metresami oraz Biskupa wzbraniającego się od napoju zaprawionego trucizną”. Był to obraz sztalugowy o znacznych rozmiarach – 3,5 łokcia długości i 2 łokcie szerokości (około 220 x 120 cm). Pozostałe „na tabulacie chińskim” przedstawiały stosunkowo mało popularne sceny: Poselstwo króla Siamu do Papieża Innocentego XI pod przewodnictwem o. Guidona Tascharda z około roku 1685 („W architekturze Pater Gwido Taschardus Legatus Regis Siani ad Innocentium XI circa annum 1685”), kolejny Cudowny Krzyż św. Tomasza Apostoła wykonany z krwi świętego zebranej ze skały, na którym został zabity pod miastem

⁴⁸ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 4r-7v.

⁴⁹ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 6v. Oba były szerokie na około 75 cm. Z zapisu nie wynika jasno, czy Szymon Czechowicz był autorem obu czy tylko płótna ze św. Józefem.

Meliapur na przedmieściach Madrasu w Indiach („Crux prodigiosa D. Thomae Apostoli post suum Crucenthenus Martyrium Meliaporae in India”), ostatni Poselstwo Cesarzowej Chińskiej i jej Syna do Papieża Aleksandra VII w roku 1657, któremu przewodniczył o. Michał Boym („Pater Michael Boim Legatus ab Imperatricia Syrenii et eius Filio cum obedientia ad Alexandrum Septimum circa annum 1653”)⁵⁰. Co ciekawe, obrazy te, określone jako XVII-wieczne i malowane na desce, identycznie zostały opisane przez Karola Dębińskiego w 1912 roku, jako znajdujące się w zakrystii kanonickiej katedry lubelskiej⁵¹. Trudno uznać to za przypadek, jest zatem bardzo prawdopodobne, że zostały one zakupione na licytacji pośmiertnej dóbr Sierakowskiego przez któregoś z kanoników lubelskich lub dobroczyńców katedry.

W drugim pokoju letnim (nazywanym także „średnim”, czyli środkowym), usytuowanym po lewej stronie poprzedniego, znajdowały się trzy duże czterodzielne okna wychodzące na Rynek, tzn. zajmował on narożnik przedniej części pałacu. Ściany zostały obite zielonym burgatelowym materiałem „pod obrazy”, którego naliczono aż 23,5 brytów⁵². Płócienną łącznie znajdowało się w tym pomieszczeniu 67. Obrazów „włoskich” i świeckich było 36, w tym sześć obrazów historycznych (dwa przedstawiające „Wojnę krwawą Punicką”, dwa „Wojnę Turecką”, a dwa „Dzieci Rakoczego”), *Alegorie Czterech Pór Roku*, aż sześć obrazów martwymi naturami („Jabłka i winogrona, niżej orzechy połuczone”, „Kwiaty i pomarańcze”, „Ryby różne pobite i kociołek miedziany”, „Imbryk miedziany”, „Zwierzyzna różna pobita”, „Gołąbki dwa, królik i kot skradający się do myszy”), dwa o tematyce mitologicznej (obrazy do pary: „Niewiasty pijane muzykanta bijące”, „Niewiasty bogini jednej ofiary niosące”), pejzaże (dwa z ruinami zamków na skałach). Pozostałe wyobrażały sceny rodzajowe (między innymi „Holender z beczki wino toczący”, „Szynk i płacenie za trunek”, „Osoba na ręku Mopsa trzymająca”)⁵³.

Na 31 obrazów religijnych zawieszonych na ścianach trzy były autorstwa Stanisława Strońskiego: supraporta nad wejściem do pokoju z przedstawieniem „Fides

⁵⁰ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 7v.

⁵¹ „Trzy obrazy z XVII wieku na drzewie malowane, z których pierwszy, po prawej stronie od wejścia do zakrystji z napisem: P. Guido Taschard Legatus Regis Siamad XI Innocentium. Circaannum 1685 [...]; drugi po lewej stronie drzwi z napisem: P. Michael Boym ab Imperatrice Sinensi et eius filio cum obedientia ad Alexandrum VII anno [...]; trzeci naprzeciw drzwi wchodowych Cudowny Krzyż św. Tomasza Apostoła. Napis na obrazie: Crux pretiosade Sanguine D. Thomae Apostoli post suum cruentum martyrium Meliaporae in India in lapide in quo occisus expressa. Quae quotannis 18 Decembris tempore Missae Solemnis in varios secolores mutare solet. Pavonis indici figura imminens insigne est regis Narsingae. Infra crucem est corona regia eiusdem. In circa malabarici characters exprimunt diem adventus et obitus in India D. Thomae et Legem Christianam promulgatam ab eodem” (Dębiński 16).

⁵² Akurat przy tym pokoju Godurowski nie odnotował, ile wynosił 1 bryt obicia, jednak w kolejnym sumiennie wypisał, że 1 bryt materiału jest długi (czyli szeroki) na 5 łokci i 3 ćwierci, co dawało długość 3 m i 45 cm. Jeżeli więc przyjąć ten przelicznik, to w pokoju średnim obicie miało około 81 m.

⁵³ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 8r-11r.

z kielichem i Hostią z różnymi Imaginacjami” (o długości 3 łokci, około 180 cm), druga supraporta nad drzwiami do sypialni ukazywała „Spes w różnych imaginacjach” (długości 2 i ćwierć łokcia, około 135 cm) oraz płótno z *Holdem Trzech Króli* w wyzłacanych ramach (wysoki na łokieć, około 60 cm)⁵⁴. Wyróżniał się niewielki obraz na blasze miedzianej (półłokciowy, około 30 cm) w ramach wyzłacanych z *Trójcą Świętą*, „ręki Pana Czechowicza” oraz duży poprzeczny obraz (3 łokcie) także *Trójcy Świętej* namalowany przez Augustyna Mirysa. Wśród pozostałych dominowały wizerunki poszczególnych świętych (między innymi Tomasz, Waclaw, Filip, Franciszek a Paulo, Piotr, Paweł, dwa wizerunki św. Franciszka Serafickiego i dwa św. Hieronima), ale także znalazły się sceny biblijne (np. *Lot*, *Zuzanna*, *Syn marnotrawny*, *Mojżesz modlący się za lud izraelski*, *Prorok Samuel napominający króla*, *Upadek pod krzyżem*, *Przybicie do krzyża Chrystusa*) i historyczne (św. Karol Boromeusz odprawiający procesję podczas epidemii w Mediolanie)⁵⁵.

Kolejny pokój został opisany jako „trzeci z niszą”, bo bokach której drzwi prowadziły do dwóch garderob w układzie amfiladowym, a dalej znajdowały się schody na wyższe piętro. Pokój musiał być duży, znajdowały się w nim trzy pojedyncze okna, zapewne otwarte na dziedziniec (i/lub ganek), natomiast garderoby prawdopodobnie znajdowały się w wąskim, bocznym trakcie wzdłuż dziedzińca. Wnętrze wyłożone było „pod obrazy” adamaszkiem, którego naliczono aż 37,5 brytów, co dawało niebagatelną długość 129,5 metra obicia na ścianach⁵⁶. W jednej ze ścian znajdowała się tytułowa „Nisza naokoło filonkami obwiedziona z listewkami po bokach złożonymi, u góry niszy sztuki 3 snycerskiej roboty pod poler złożonych. Po bokach niszy u góry nad drzwiami są 2 okna [...] w drzewka z chińska wyzłacany zabite, pod tymi oknami z obu stron niszy są drzwi [...] nad którymi sztukatura snycerskiej roboty wyzłacana”⁵⁷.

Pokój był udekorowany aż 111 religijnymi obrazami, jednak ich liczba wynikała przede wszystkim z niewielkich rozmiarów wizerunków, znaczna ich część została bowiem malowana na niewielkich arkuszach miedzianej blachy. Podobnie jak w poprzednich pokojach, supraportę przedstawiającą *Caritas* namalował Stanisław Stroiński. Wyróżniały się szczególnie dwie grupy liczące po 12 obrazów, autorstwa Antonia Tavellia i Szymona Czechowicza. W przypadku Włocha cztery były obrazami sztalugowymi (*Judyta z głową Holofernesa*, *Narodzenie z Gwiazdą prowadzącą Trzech Króli*, *Wniebowzięcie* i *Królowa Eстера modląca się przed*

⁵⁴ Zbigniew Hornung wymienił z nich jedynie *Spes* i błędnie określił, że znajdowała się w pokoju sypialnym, zob. Hornung 26, przyp. 4.

⁵⁵ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 8r-11r.

⁵⁶ Właśnie w tym pokoju ks. Godurowski odnotował, że 1 bryt materiału jest długi na 5 łokci i 3 ćwierci, co dawało długość 3 m i 45 cm.

⁵⁷ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego*, k. 16v.

królem Aswerusem), pozostałe zaś zostały namalowane na blasze miedzianej (*Przemienienie Pańskie, Jezus nauczający w Świątyni, Ofiarowanie, Narodzenie, Obrzezanie, Nawiedzenie, Chrystus przed Annaszem, Chrystus pomiędzy Łotrami*). Jeden z nich – *Jezus nauczający w Świątyni* zachował się w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie⁵⁸. Wiadomo także, że obraz *Chrystus przed Piłatem* (lub *Annaszem*) znajdował się do 1939 roku w zbiorach Muzeum Historycznego Miasta Lwowa, niestety zaginął w trakcie działań wojennych⁵⁹.

Z kolei płótna Czechowicza przedstawiały w większości świętych (Wacław, Kazimierz Królewicz, Jan Nepomucen wrzucany do Wełtawy, św. Florian na moście, po około 90 cm wysokości), dwa obrazy były wizerunkami zbiorowymi, po trzech Doktorów Kościoła Łacińskiego i Greckiego (oba po 40 x 30 cm), a pozostałe zostały określone jako sześć obrazów parzystych wyobrażających „św. Piotra Księcia Apostołów”, „św. Pawła Doktora Narodów”, „Karola Boromeusza”, „Franciszka Salezego”, „Archanioła Gabriela z Lilią”, „Archanioła Struża prowadzącego dusze dziecka do nieba”, z których jedynie dwa były w złotych ramach, natomiast reszta w białych, ale „rżniętych”⁶⁰.

Pozostałe obrazy przedstawiały głównie świętych, często w scenach ich męczeńskiej śmierci (np. Agnieszka, Tomasz, Eustachy) lub pokutujących (św. Antoni, Maria Magdalena, Onufry, Hieronim). Wątek pustelniczy był wyraźnie czytelny poprzez aż pięć wizerunków św. Hieronima i cztery św. Marii Magdaleny. Można także wyróżnić grupę obrazów ukazujących patronów arcybiskupa – duży obraz św. Wacława namalował dla niego Szymon Czechowicz, a drugi imiennik, św. Hieronim był reprezentowany przez szereg wizerunków w różnych ujęciach ikonograficznych.

Na tym samym piętrze, w tylnej części pałacu znajdowały się pokoje prywatne Sierakowskiego: dwa „pokoje farfurowe”, „pokój mozaikowy” i sypialnia (również z niszą), wszystkie z drewnianymi posadzkami. Nie jest do końca jasne, od jakiego rodzaju dekoracji wzięły swoje nazwy. Antoni Schneider, a za nim Franciszek Jaworski opisali wnętrza następująco: „Na pierwszym piętrze odznaczał się, obok dwu dużych sal, pokój sypialny i drugi pokój, wykładany płatkowatemi,

⁵⁸ Obraz 46,5 x 38 cm nosi na odwrociu sygnaturę: „Antonius Tavellio | Italus invenit. | et pinx. An. 1772”, oraz dodatkowy napis będący pozostałością po pośmiertnej licytacji dóbr Sierakowskiego: „F. Potti 40. / Po. Ś.p. Sierakowskim arcyB. Luvin 1782” (napisy na odwrociu cytowane według opisu MNW). Obraz ma numer identyfikacyjny obrazu: M.Ob.1119 MNW.

⁵⁹ Ten obraz wymienia Zygmunt Batowski w biografii Tavellia w słowniku Thieme-Beckera, jako noszący inskrypcję: „Antonius Tavellio Italus invenit et pinxit Anno Domini 1772” (Batowski, „Tavellio (Tavelio) Antonio, Maler”. *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler* 483). Za weryfikację stanu zachowania i informację o zaginięciu obrazu dziękuję Pani Olenie Roman z Działu Malarstwa i Dyrektorowi Lwowskiego Muzeum Historycznego, Panu Romanowi Czmelykowi.

⁶⁰ W tym wypadku ks. Godurowski nie odnotował wielkości płócien.

złocistemi cegiełkami, oraz kaflami, i stąd zwykle porcelanowym, czyli złotym pokojem zwany”⁶¹.

Podobnie jak w poprzednich pokojach, i tutaj podwójne drzwi zostały polakierowane na biało z ościeżami ze złotych, polerowanych listewek. W pierwszym pokoju były „ściany farfurkowe, niebiesko malowane”, czyli zapewne wykładane kaflami holenderskimi, miały dwa podwójne tafłowe okna, oprawne od wewnątrz w ramy drewniane, na zewnątrz zaś w ołowiane. Obok pieca stał kredens, polakierowany na biało, z pięcioma pułkami, „z chińska malowany i miejscami złocony”⁶². Z racji ceramicznej okładziny ścian w pokoju wisiały jedynie dwa obrazy: „lanszaft poprzeczny reprezentujący *Karpia na miednicy, ryby różne pobite, w ramach złoconych*” (znacznym rozmiarów, miał 3 łokcie długości, 2,5 wysokości, około 180 x 150 cm), drugi był nieco mniejszy i przedstawiał „Zabitego zająca, indyka szpikowanego na półmisku” (2 łokcie wysokości, około 120 cm)⁶³. Podwójnymi drzwiami przechodziło się do kolejnego pomieszczenia.

W drugim pokoju „farfurkowym” ściany były „farfurkowe w kwadrat, malowane niebiesko” oraz znajdowało się jedno czterodzielne okno. Naprzeciw niego widniał „kompartiment na zegar z klepsydrą reprezentujący Starca, pod polor złocony”. Pomieszczenie wyposażone było w dwa biurka, jedno duże z otwieranym blatem, drugie mniejsze z szufladami⁶⁴. W pokoju znajdowało się pięć „portretów w ściany wmurowanych”: księcia Lubomirskiego, „Prymasa Jaśnie Oświeconego Pana naszego” oraz trzech arcybiskupów lwowskich – Jana Skarbka, Mikołaja Wyżyckiego i „Jaśnie Wielmożnego Biskupa Kamienieckiego nominata na arcybiskupstwo lwowskie”⁶⁵, czyli portret Mikołaja Demowskiego, który zmarł przed objęciem urzędu. Owo „wmurowanie” zapewne oznaczało, że ramy tych obrazów były stiukowe.

Podwójne drzwi prowadziły do „Pokoju Mozaikowego”, czyli pomieszczenia zwanego od XIX wieku jako „pokój porcelanowy” lub „pokój złoty”. „W tym pokoju sufit podwójny, na arkadzie są sztuki alabastrowe, to jest na środku 2 aniołów pundęcą trzyma, 4 aniołów po bokach różne insygnia trzymających. Okien tafłowych podwójnych 3. Piec kaflowy fioletowo malowany, przy nim komin szafiasty mozaikowy z blachą żelazną do zamykania. Nad kominem portret Ojca świętego bez ram przybity”⁶⁶. Na wyposażeniu pokoju były dwa stoliki mozaikowe, na nogach

⁶¹ Jaworski, *Królowie polscy* 71. Schneider 176: „pokój wykładany płatkowaniem złocistymi cegłami oraz kaflami, zwykle porcelanowym czyli złotym pokojem zwany”.

⁶² CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 17r.

⁶³ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 17r.

⁶⁴ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 19v.

⁶⁵ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 17r.

⁶⁶ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 17v.

dębowych⁶⁷. Nad drzwiami wmurowano obraz ze sceną *Pokłonu Trzech Króli* z inskrypcją „Gloria in Excelsis Deo” (znaczących rozmiarów, mający aż 3 łokcie, około 180 cm). Także w tym pokoju znajdowała się niewielka galeria portretowa, o charakterze reprezentacyjnym. Na ścianach wisiały portrety cesarza Franciszka I i cesarzowej Marii Teresy („w ramach złożonych miary półtorałokciowej”), Wacława Hieronima Sierakowskiego oraz wizerunki trzech niewymienionych z nazwiska kardynałów⁶⁸.

Z pokoju mozaikowego prowadziły drzwi do sypialni, nad którymi wmurowana była supraporta z *Ukrzyżowaniem*. Na wyposażeniu znajdowała się duża, fornirowana szafa z czterema szufladami na każdym boku i z półeczkami na książki⁶⁹.

Ten cały pokój nowo reformowany alfresco przez JMci Pana Stroińskiego wymalowany, w którym *quatuor partes novissimi* wyrażone w jednym kolorze dziarą skórą [czyli *chiaroscuro* – dop. A.D.], tym sposobem i supraporty nad drzwiami malowane, na jednej Anioł z Jakubem papasujący się, na drugim, Jakub Patriarcha we śnie widzi Aniołów po drabinie stępujących i wstępujących. Wazony cztery na ścianach podzielone na kształt *Vas Spirituale*, a w niszy nad łóżkiem *Vas Honorabile*, na suficie gipsowanym w samym środku *Custos Vigilantium*, około niego w otaczający Cyrkuł wieczności, struktura cała w jednym kolorze farfurkowym. Na kominie zaś wymalowana *Constantia* w perspektywie troje pacholąt w piecu Babilońskim gorejących⁷⁰.

Umieszczone obok niszy (w której zapewne znajdowało się łóże) drzwi prowadziły do garderoby, z której wychodziło się na niewielką sień po tej stronie pałacu.

Na trzecie piętro wchodziło się po piętnastu drewnianych schodach. Ta część pałacu składała się z dużej sieni w przedniej części od Rynku oraz niewielkich stacji połączonych wąskim korytarzem. Opisana zdawkowo przez oficjała Godurowskiego, służyła jako pomieszczenia dla służby i domowników arcybiskupa.

Jak wynika z powyższego opisu, pierwsze piętro pałacu lwowskiego miało charakter typowego nowożytnego *piano nobile*, mieszczącego pokoje reprezentacyjne, co zostało podkreślone także w ikonografii obrazów zawieszonych w tych pomieszczeniach. Pierwszy pokój, zapewne niewielki, pełnił funkcję przedpokoju dekorowanego płótnami ze scenkami rodzajowymi, pejzażami, martwymi naturami na wzór pałaców świeckich. Pokój środkowy, w którym antyszambrowali goście arcybiskupa, zawieszony był płótnami zarówno o tematyce świeckiej, jak i religijnej. Zwraca też uwagę, że ściany zostały wyłożone zieloną brokatową materią, co podkreślało

⁶⁷ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 19v.

⁶⁸ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 17v.

⁶⁹ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 19v.

⁷⁰ CPAH-Lw., 197/2/283, *Opisanie pałacu JWJmi Xiędza Sierakowskiego* k. 17v. Fragment ten przepisał z błędami Hornung 26, przyp. 3.

bogactwo wnętrza. „Pokój z Niszą”, do którego prowadziły drzwi, był zaś z dużym prawdopodobieństwem salą audiencjonalną, w której arcybiskup przyjmował swych gości i petentów. Zwraca uwagę opis samej niszy, ozdobionej naokoło połączanymi „filonkami”, nad którą znajdowały się trzy „sztuki” snycerskie, również złożone, zapewne wyrażające postacie figuralne. Wysoko, po bokach niszy widoczne były dwa okna, jednak zasłonięte okiennicami lub materiałem, poniżej których drzwi białolakerowane ze złożonymi listewkami prowadziły do garderoby. Wystrój sali składający się z aż 111 obrazów i obrazków, zawieszonych najpewniej pasowo (podobnie jak miało to miejsce w pokojach pałacu w Podhorcach⁷¹), w całości zarezerwowany był dla tematyki religijnej, podkreślającej majestat urzędu arcybiskupiego.

W drugiej części pałacu, do której Sierakowski przechodził przez garderobę, znajdowały się prywatne apartamenty hierarchy. Zwraca uwagę jednolitość urządzania pokojów „farfurkowych”, „mozaikowego” oraz sypialni, uzupełniona o meble w podobnym stylu i kolorystyce. Właśnie ta prywatna część pałacu oddawana była przez arcybiskupów lwowskich na rezydencję przyjeżdżającym władcom Rzeczypospolitej.

Co ciekawe, opis pałacu lwowskiego nie odnotował w ogóle pomieszczenia z kaplicą pałacową. Prawdopodobnie w czasach Sierakowskiego w pałacu przy Rynku już nie istniała (trudno sobie wyobrazić, aby w poprzednim stuleciu także jej nie było). Przypuszczenie to potwierdzają pośrednio również wzmianki archiwalne. Kilkakrotnie arcybiskup pisząc w dokumentach o „mojej kaplicy”, miał na myśli kaplicę pałacową w Obroszynie. Co więcej, podczas modernizacji katedry lwowskiej Sierakowski zlecił Piotrowi Polejowskiemu zaprojektowanie Eremitorium nad południową kaplicą przy prezbiterium katedry, którą dekorował stosowną do funkcji polichromią Antonio Tavellio⁷². Sam Wacław Hieronim pisał, że urządził ją dla swojej i swych sukcesorów

wygody, tym jedynie umysłem aby gdy zechcą rekolekcje duchowne i inne pobożne sprawy czynić w osobnym od zwyczajnej rezydencji oddaleniu, po klasztorach zakonnych dla siebie nieszukali miejsca do wykonania pobożnych chęci, tudzież podczas codziennych niektórych jako to w czasie jubileuszów, różnych oktaw, nabożeństw, jako najbliższe przy kościele katedralnym mieli miejsce⁷³.

Wspomniany na wstępie zapis testamentowy arcybiskupa został z konieczności skrupulatnie wykonany przez jego egzekutorów – biskupa nysseńskiego Krzyszpina Cieszkowskiego, scholastyka lwowskiego Dominika Sędzimira, oficjała generalnego

⁷¹ Zob. fotografie wewnątrz pałacu w Ostrowski, Petrus.

⁷² Rastawiecki 257; Dzieduszycki, *Kościół katedralny lwowski* 57, 66, 72, 80; Hornung 27.

⁷³ CPAH-Lw., 146/50/2486, k. 4r.

arcybiskupiego Łukasza Godurowskiego, kanonika Macieja Pruskiego i delegata na sądy zadworne, kanonika Franciszka Leszczyńskiego⁷⁴. W latach 1781-1785 wyprzedano na licytacjach niemal cały majątek Sierakowskiego, w tym obrazy pochodzące z pałacu przy Rynku lwowskim⁷⁵. Rozproszone po kolekcjach prywatnych, wielokrotnie zmieniające właścicieli, nieopisane, o zapomnianej proweniencji, dziś nie są możliwe do zidentyfikowania i zrekonstruowania ich pierwotnego układu. Pozostają więc jedynie opisy, które przybliżają dawną świetność rezydencji arcybiskupów lwowskich. Pomimo wzmózonych w ostatnich trzech dziesięcioleciach badań nad sztuką Lwowa w XVIII wieku, obraz jakim dysponujemy, wciąż jest daleki od kompletności. Warto więc opracowywać nawet niewielkie zagadnienia, mając nadzieję na uzupełnienie większej całości. Zachowane, choć tylko fragmentarycznie, źródła dotyczące lwowskiej rezydencji arcybiskupa Wacława Hieronima Sierakowskiego przybliżają nie tylko warunki, w jakich żył i działał najważniejszy fundator XVIII-wiecznego Lwowa, ale także rzucają nowe światło na funkcjonowanie (także w zakresie artystycznym) podległej mu kapituły katedralnej. Wobec znaczących, a czasem skrajnych zniszczeń rezydencji lwowskich arcybiskupów, jakie przyniosły wieki XIX i w szczególności XX, wydaje się, że warto spróbować choć w niewielkim zakresie zrekonstruować stan z czasów ich świetności. Pozwoli to w dalszej perspektywie spróbować porównać aranżacje rezydencji do innych siedzib biskupich tego czasu, odkrywając kolejną kartę sztuki na dworach hierarchów kościelnych w Rzeczypospolitej.

---

⁷⁴ Swych egzekutorów wyznaczył sam Sierakowski w testamencie, CPAH-Lw. 146/50/2486, k. 4v. Na temat Cieszkowskiego zob. Szurek, *Kapituła łacińska* 9; Zacharyasiewicz 105. Na temat Pruskiego zob. Zacharyasiewicz 107. Na temat Sędzimira zob. Darowski 530-531.

⁷⁵ W 1785 roku pozostały niesprzedane już tylko pojedyncze przedmioty należące do arcybiskupa, które nie znalazły nabywców na wcześniejszych licytacjach, zob. CPAH-Lw. 146/50/2485, k. 1r, *Regestr obrazów od licytacji pozostałych y dotąd nieprzedanych po Świętey pamięci JWWm Sierakowskim Arcybiskupie Lwowskim spisany d. 17.7bris 1785 Anno*, k. 2r-2v, *Regestr Xiążek od licytacji pozostałych po Świętej pamięci JWWm Sierakowskim Arcybiskupie Lwowskim spisany die 17.7bris 1785 Anno*, w tym zestawieniu znalazła się także kareta wybijana zielonym adamaszkiem wyceniona na 300 złotych.

BIBLIOGRAFIA

ARCHIWALIA

Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie [CPAH-Lw.]

197/2/283, Materiały do opisu mienia abp Wacława Hieronima Sierakowskiego, 1781.

197/2/1296, *Acta Reverendissimi Capituli Metropolitanis Leopoliensis Anno Domini 1748 ad 1763*.

146/50/2485, Sprawy spadkowe po śmierci abp Wacława Hieronima Sierakowskiego, 1785-1797.

146/50/2486, Testament abp Wacława Hieronima Sierakowskiego, 1780.

Archiwum Obwodu Lwowskiego we Lwowie [DALO]

2/2/3653, Rynek nr 9.

OPRACOWANIA

Aftanazy, Roman. *Dzieje rezydencji na dawnych kresach Rzeczypospolitej*, t. VII: *Województwo ruskie, Ziemia Halicka i Lwowska*. Ossolineum, 1995.

Batowski, Zygmunt. „Tavellio (Tavelio) Antonio, Maler”. *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, Begründet von Ulrich Thieme i Franz Becker, Bd. 32: *Stephens–Theodotos*, Seemann, 1938, s. 483.

Betlej, Andrzej, i Agata Dworzak. „Kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Busku”. *Kościół i klasztory rzymskokatolickie na terenie dawnego województwa belskiego*, t. 2, red. Andrzej Betlej i Agata Dworzak, Societas Vistulana, 2021.

Betlej, Andrzej, i Agata Dworzak. „Kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny i św. Mikołaja w Łopatynie”. *Kościół i klasztory rzymskokatolickie na terenie dawnego województwa belskiego*, t. 2, red. Andrzej Betlej i Agata Dworzak, Societas Vistulana, 2021.

Biedrzycka, Agnieszka. *Kalendarium Lwowa 1918-1939*. Universitas, 2012.

Chajko, Grzegorz. „Pałac arcybiskupów lwowskich obrządku łacińskiego w Obroszynie koło Lwowa w latach 1885-1923. Edycja źródłowa inwentarzy”. *Folia Historica Cracoviensia*, t. 23, z. 2, 2017, ss. 71-120.

Charewiczowa, Łucja. *Czarna kamienica i jej mieszkańcy*. Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa, 1935.

Darowski, Roman. „Sędzimir Dominik”. *Encyklopedia filozofii polskiej*, t. 2. Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, 2011, ss. 530-531.

Dębiński, Karol. *Przewodnik dla zwiedzających kościół katedralny lubelski*. Druk. M. Kossakowskiej, 1912.

Dodatek Tygodniowy do Gazety Lwowskiej, 1858, nr 18, s. 82.

Długosz, Teofil. *Relacje arcybiskupów lwowskich 1595-1794*. Nakład Kurii Metropolitalnej ob. łac., 1937.

Dworzak, Agata. *Polejowscy. Karta z dziejów lwowskiego środowiska artystycznego w drugiej połowie XVIII wieku*. Polonika, 2020.

Dworzak, Agata. *Lwowskie środowisko artystyczne w XVIII wieku w świetle ksiąg metrykalnych i sądowych*. Attyka, 2018.

- Dzieduszycki, Maurycy. *Żywoć Waclawa Hieronima Sierakowskiego arcybiskupa lwowskiego*. W Drukarńi „Czasu”, 1868.
- Dzieduszycki, Maurycy. *Kościół katedralny lwowski obrzdku lacińskiego pod wezwaniem Wniebo-wzięcia Najświętszej Panny*. Nakładem X. O. Hołyńskiego, 1872.
- Gazeta Warszawska*, suplement do nr. 98 z 1780.
- Geniusz baroku. Szymon Czechowicz 1689-1775*, red. Andrzej Betlej i Tomasz Zaucha, Muzeum Narodowe we Wrocławiu, 2020.
- Hornung, Zbigniew. *Stanisław Stroiński 1719-1802. Zarys monograficzny ze szczególnym uwzględnieniem działalności artysty na polu malarstwa ściennego z 40 rycinami w tekście i 12 tablicami*. Nakład Towarzystwa Naukowego, 1935.
- Jaworski, Franciszek. *Królowie polscy we Lwowie*. Nakład Redakcji „Kuriera Lwowskiego”, 1912.
- Jaworski, Franciszek. *O szarym Lwowie*. H. Altenberg... [1916].
- Kaczorowski, Bartłomiej. *Zabytki starego Lwowa*. Oficyna Wydawnicza, 1990.
- Kowalczuk, Michał. *Cech budowniczy we Lwowie za czasów polskich (do roku 1772)*. Nakładem Stowarzyszenia Budowniczych we Lwowie, 1927.
- Krasny, Piotr. „O problemach atrybucji architektury nowożytniej. Kościoły w Kołomyi, Busku, Brzozdowcach i Łopatynie a twórczość Bernarda Meretyna”. *Folia Historiae Artium*, 30, 1994, ss. 119-128.
- Kunasiewicz, Stanisław. *Przechadzki archeologiczne po Lwowie*, z. 2 i 3. I. Związkowa Druk., 1874.
- Łoza, Stanisław. *Architekci i budowniczowie w Polsce*. Budownictwo i Architektura, 1954.
- Łoziński, Władysław. *Sztuka lwowska w XVI i XVII wieku. Architektura i rzeźba*. H. Altenberg..., 1901.
- Medyński, Aleksander. *Lwów. Ilustrowany przewodnik dla zwiedzających miasto*. Wyd. 2. Nakładem autora, 1936.
- Niemira, Konrad. „Augustyn Mirys: nowe ustalenia i hipotezy badawcze”. *Modus. Prace z historii sztuki / Art History Journal*, 19, 2019, ss. 141-160.
- Orłowicz, Mieczysław. *Ilustrowany przewodnik po Lwowie*. Książnica Atlas, 1920.
- Ostrowski, Jan Kazimierz, i Jerzy T. Petrus. *Podhorce: dzieje wnętrz pałacowych i galerii obrazów*. Zamek Królewski na Wawelu, 2001.
- Pamyatniki gradostroitel'stwa i arkhitektury Ukrainskoy SSR*, t. III. Kiew [Пам'ятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР, t. III. Київ], 1985.
- Petrus, Jerzy T. „Waclaw Hieronim Sierakowski, arcybiskup lwowski. Materiały do monografii mecenasa i kolekcjonera”. *Studia nad sztuką renesansu i baroku*, t. 6: *Fundator i dzieło w sztuce nowożytniej*, cz. 1, red. Jerzy Lileyko i Irena Rolska, Towarzystwo Naukowe KUL, 2005.
- Piotrowski, Josef. *Lemberg und Umgebung (Żółkiew, Podhorce, Brzeżany und and.)*. *Handbuch für Kunstliebhaber und Reisende*. H. Altenberg..., 1917.
- Rastawiecki, Edward. *Słownik malarzów polskich, tudzież obcych w Polsce osiadłych lub czasowo w niej przebywających*, t. 2. Nakład autora, 1851.
- Schneider, Antoni. *Encyklopedia do krajoznawstwa Galicyi pod względem historycznym, statystycznym, topograficznym [...]*, t. 1. J. Dobrzański i K. Groman, 1871.
- Starowski, Szymon. *Monumenta Sarmatarum, viam universae carnis ingressorum*. In Officina Viduae, 1655.
- „Stroiński Stanisław”. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*, cz. I: *Kościóły i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego*, red. Jan K. Ostrowski, t. 23, Międzynarodowe Centrum Kultury, 2015, s. 263.

- Szurek, Stanisław. *Kapituła łacińska we Lwowie w latach 1727-1763*. Tow. „Biblioteka Religijna”, 1930.
- Szurek, Stanisław. *Ks. Szczepan Mikulski Archidiakon lwowski (1714-1783)*, 1931.
- „Tavellio Antonio”. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*, cz. I: *Kościół i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego*, red. Jan K. Ostrowski, t. 23, Międzynarodowe Centrum Kultury, 2015, s. 275.
- Vuytsyk, Wołodmyr. *Derzhavnyy istoryko-arkhitekturnyy zapovidnyk u L'vovi*. Lwiv [Вуйцик, Володимир. *Державний історико-архітектурний заповідник у Львові*. Львів]. Kamenjar, 1991.
- Zacharyasiewicz, Franciszek. „Historia Metropolitalney Kapituły Lwowskiej obrz. łac. tudzież wiadomość o kanonikach tamecznych z biegiem czasu założonych, nareszcie wykaz Prałatów i Kanoników teyże Kapituły od roku 1429 do roku 1830”. *Przyjaciel Chrześcijańskiej Prawdy. Czasopismo teologiczne dla oświecenia i zbudowania kapłanów nayprzód, a potem katolickich chrześcijan*, 7, z. 4, 1839.
- Zaucha, Tomasz. „Kościół parafialny w Dunajowie”. *Materiały do dziejów sztuki sakralnej na ziemiach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*, cz. I: *Kościół i klasztory rzymskokatolickie dawnego województwa ruskiego*, red. Jan K. Ostrowski, t. 15, Międzynarodowe Centrum Kultury, 2007.

PAŁAC ARCYBISKUPÓW LWOWSKICH PRZY RYNKU WE LWOWIE W CZASACH WAĆŁAWA HIERONIMA SIERAKOWSKIEGO

Streszczenie

Artykuł przedstawia historię budowy i przekształceń pałacu arcybiskupów lwowskich przy Rynku nr 9 we Lwowie, opierając się na niepublikowanych materiałach archiwalnych. Szczególna uwaga poświęcona jest wyglądowni pałacu z czasów rządów w archidiecezji Waćława Hieronima Sierakowskiego. Podstawą do rekonstrukcji układu funkcjonalnego pałacu jest opis sporządzony na prośbę arcybiskupa Sierakowskiego w połowie 1780 roku oraz akwarela przechowywana w Muzeum Historycznym we Lwowie przedstawiająca fasadę pałacu sprzed przebudów rozpoczętych po 1844 roku.

Słowa kluczowe: Lwów; Waćław Hieronim Sierakowski; architektura; XVIII wiek; Stanisław Stroński; Antonio Tavellio; Wincenty Rawski; Jan Lewiński; pałac; inwentarz

THE ARCHBISHOP'S PALACE AT THE MARKET SQUARE IN LVIV DURING THE TIME OF WAĆŁAW HIERONIM SIERAKOWSKI

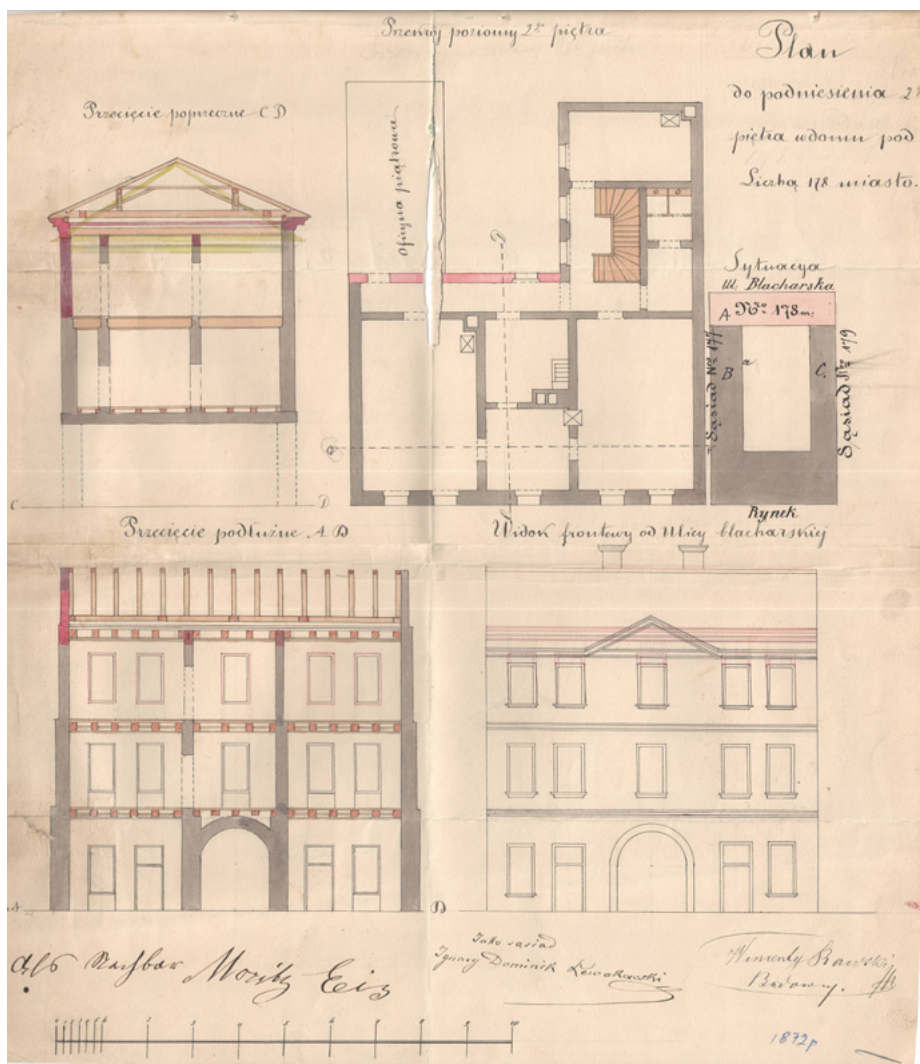
Summary

This article presents the history of the construction and transformation of the Archbishop's Palace at 9 Market Square in Lviv, based on unpublished archival materials. Particular attention is paid to the appearance of the palace during the rule of Waćław Hieronim Sierakowski in the archdiocese. The basis for the reconstruction of the functional interior of the palace is a description made at the request of Sierakowski in middle of 1780 and a watercolour stored in the Historical Museum in Lviv, showing the façade of the palace before the reconstruction which started after 1844.

Keywords: Lviv; Waćław Hieronim Sierakowski; architecture; 18th century; Stanisław Stroński; Antonio Tavellio; Wincenty Rawski; Jan Lewiński; palace; archival inventory

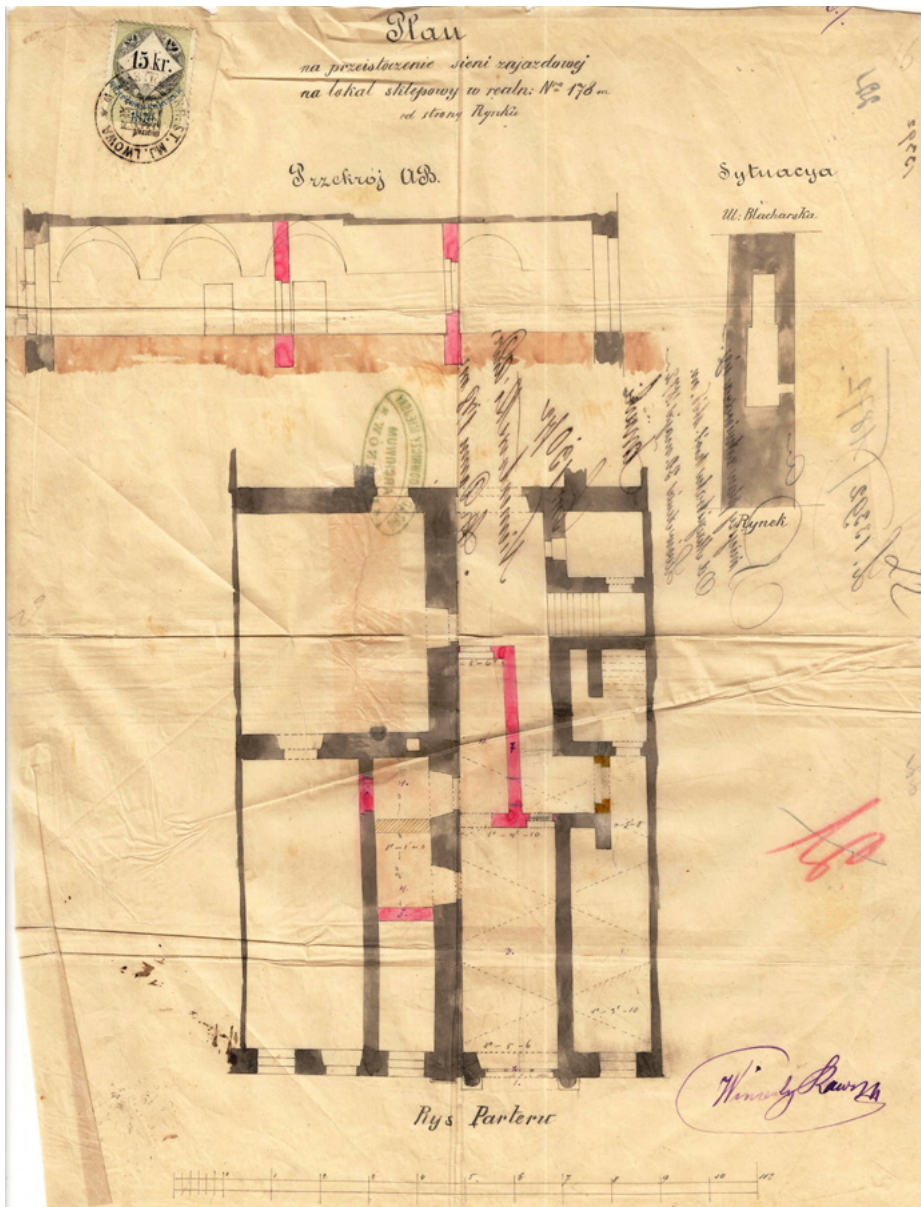

Il. 1. Dawny pałac arcybiskupów lwowskich, Lwów, Rynek nr 9; fot. Agata Dworzak, 2019

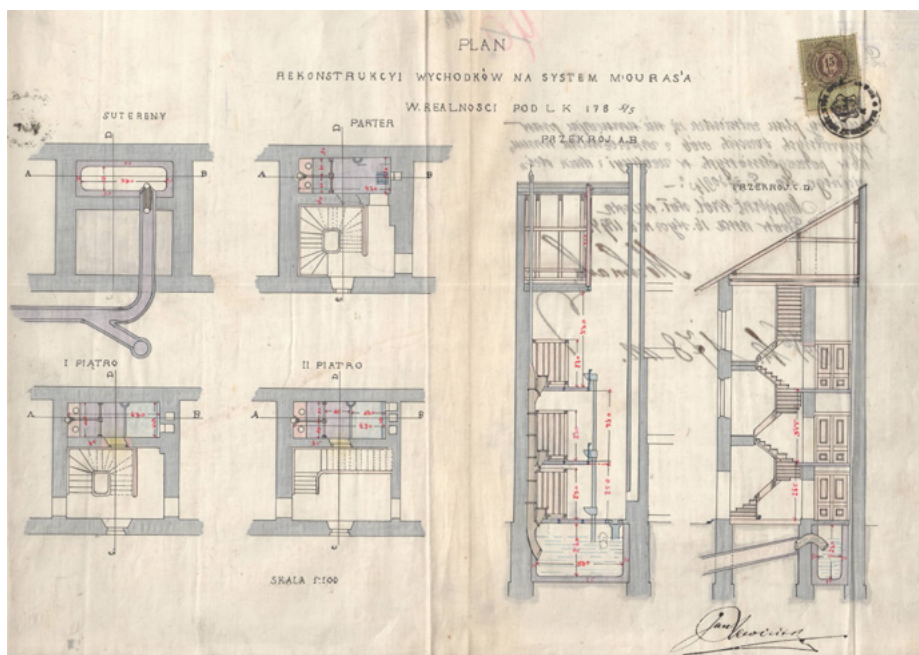
Il. 2. Wincenty Rawski, projekt przebudowy elewacji pałacu od ul. Blacharskiej, 02.1872, DALO, 2/2/3653, k. 15v; fot. DALO, 2022

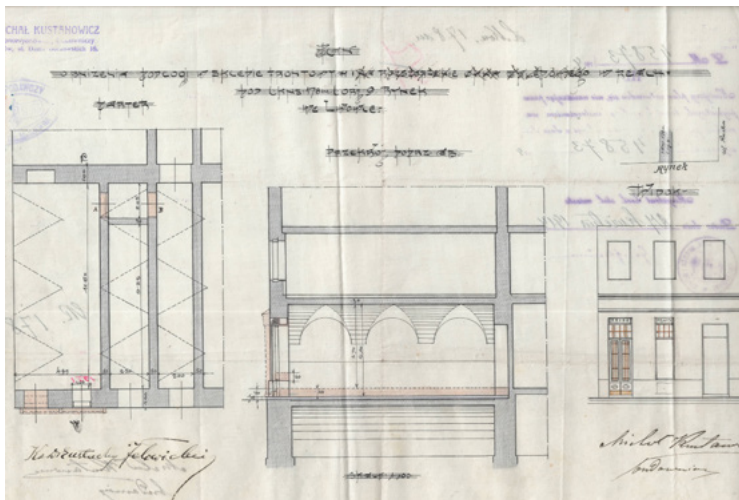

Il. 3. Wincenty Rawski, projekt przebudowy sieni wjazdowej pałacu od strony Rynku, 02. 1872, DALO, 2/2/3653, k. 22r; fot. DALO, 2022

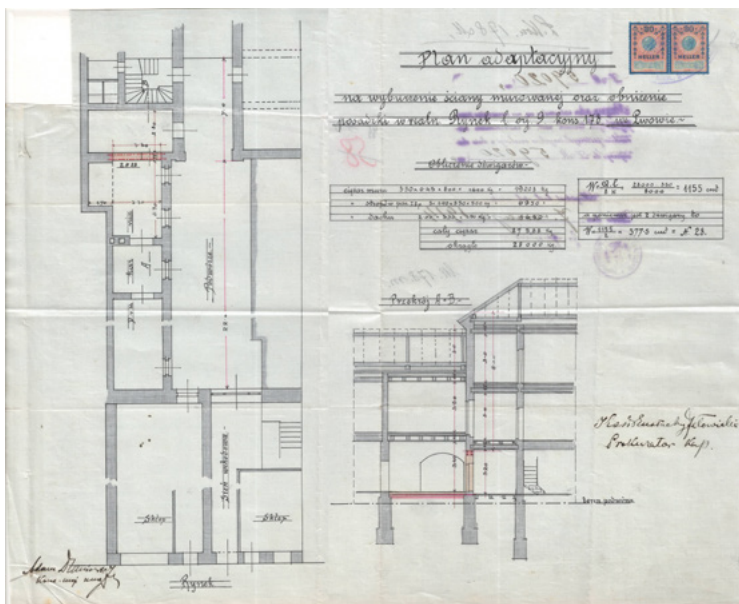

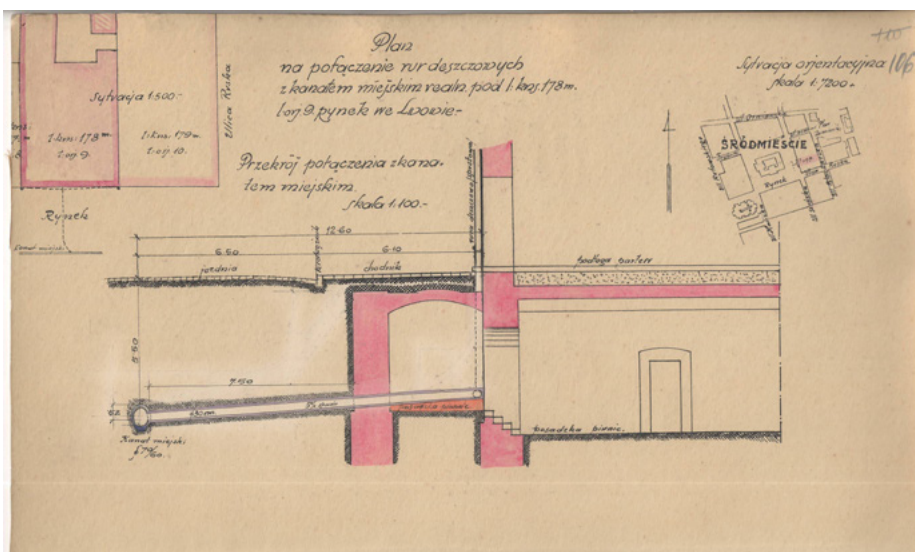
Il. 4. Jan Lewiński, projekt kanalizacji z toaletami w systemie „Mouras’a” dla pałacu arcybiskupiego, 07.1988, DALO, 2/2/3653, k. 42r, 43r-43v; fot. DALO, 2022

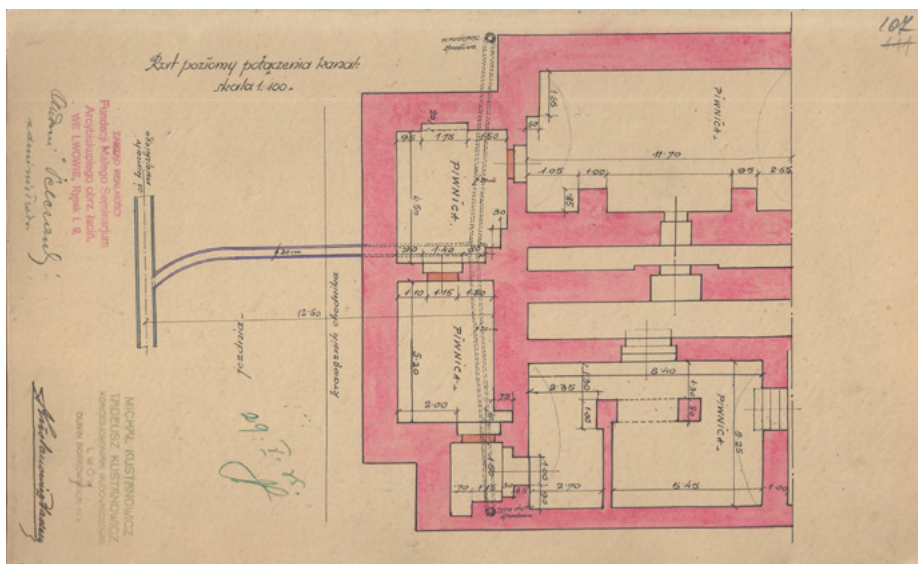
Il. 5. Michał Kustanowicz, projekt obniżenia podłogi w pałacu arcybiskupim, 1914, DALO, 2/2/3653, k. 44r-44v; fot. DALO, 2022

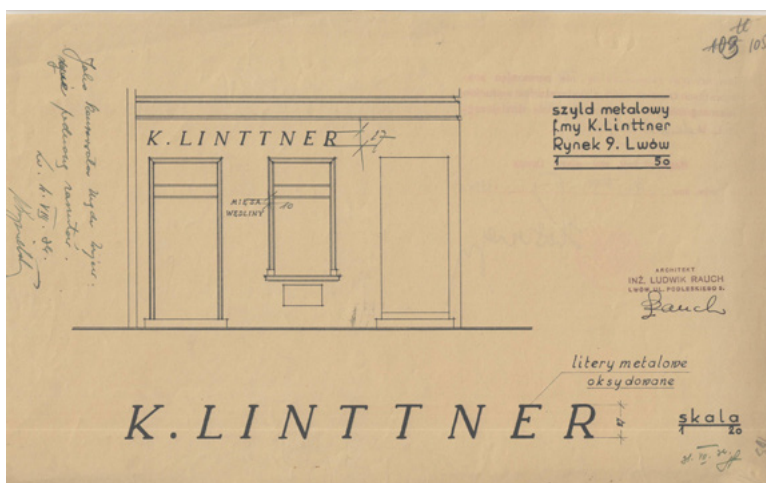
Il. 6. „Plan adaptacyjny na wyburzenie ściany murowanej oraz obniżenie posadzki w realn. Rynek I. org. 9, kons. 178 we Lwowie”, 1914, DALO, 2/2/3653, k. 45r-45v; fot. DALO, 2022

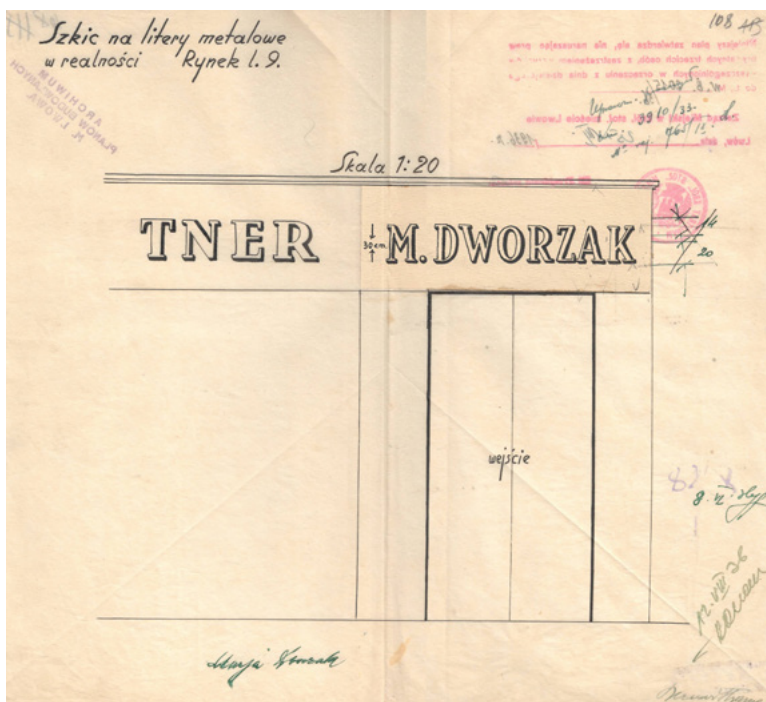
II. 7. Michał i Tadeusz Kustanowicz, projekt podłączenia rynien z kanałem miejskim w pałacu arcybiskupim, 1935, DALO, 2/2/3653, k. 106r; fot. DALO, 2022

II. 8. Michał i Tadeusz Kustanowicz, projekt, 1935, DALO, 2/2/3653, k. 107r; fot. DALO, 2022

Il. 9. Ludwik Rauch, projekt szyldu metalowego firmy Kazimierza Linttnera, 1934, DALO, 2/2/3653, k. 105r; fot. DALO, 2022

Il. 10. „Szkic na litery metalowe w rzeczywistości Rynek l. 9”, 1936, DALO, 2/2/3653, k. 108r; fot. DALO, 2022

Il. 11. Widok z Ratusza na wschodnią pierzeję Rynku z pałacem arcybiskupim;
fot. przed rokiem 1918, NAC

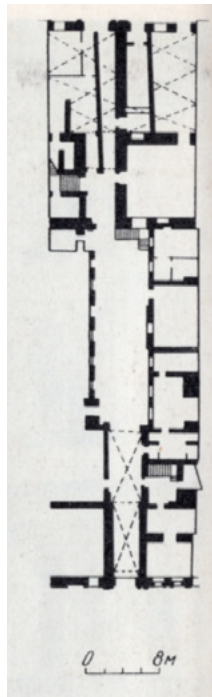
Il. 12. Widok na wschodnią pierzeję Ryнку z pałacem arcybiskupim;
fot. między rokiem 1925 a 1935, NAC

Il. 13. Widok na wschodnią pierzeję Rynku z pałacem arcybiskupim;
fot. między rokiem 1930 a 1939, NAC

Il. 14. Alojzy Wondraszka, *Fasada pałacu arcybiskupiego przed przebudową*,
przed 1844, akwarela, w zbiorach Lwowskiego Muzeum Historycznego;
fot. Muzeum, 2021

Il. 15. Pałac arcybiskupów lwowskich, Rynek nr 9, rzut, 1985

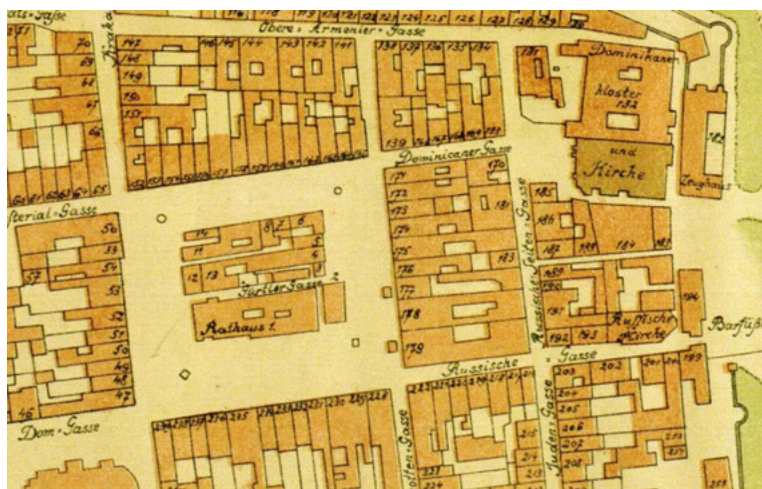

Il. 16. Pałac arcybiskupów lwowskich, Rynek nr 9, 1634 portal z pływającą po tablicy fundacyjnej; fot. Agata Dworzak, 2019

Il. 17. Joseph Daniel von Huber, Hauptstadt Lemberg, 1777, działka nr 171,
na której stoi pałac arcybiskupów lwowskich (obecnie nr 9);
fot. w: Dworzak, Polejowscy

Il. 18. Plan miasta Lwowa z ostatnich lat XVIII wieku wedle oryginału
przechowanego w Archiwum miejskim, XIX wiek, działka nr 178,
na której stoi pałac arcybiskupów lwowskich (obecnie nr 9);
fot. w: Dworzak, Polejowscy